

ВІДГУК

офіційного опонента *Левчук Катерини Григорівни* на дисертацію *Рачкевич Ірини Олександрівни* «Прогнозування втомної довговічності елементів бурильної колони з врахуванням складного деформованого стану», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 133 – Галузеве машинобудування

Актуальність теми дисертації

Нафтогазова галузь України, безумовно, відноситься до стратегічних напрямків діяльності народного господарства. Збільшення частки власних енергоносіїв на ринку призводитиме до утвердження економічної незалежності нашої держави. Не останню роль у досягненні даної мети відіграє збільшення обсягів будівництва нафтогазових свердловин, що вимагає покращення показників надійності колон бурильних труб, одним із яких є довговічність, зокрема втомна. Саме її прогнозування, враховуючи складний деформований стан бурильної колони, може суттєво зменшити кількість відмов нафтогазового обладнання. А це, своєю чергою, дозволить досягнути оптимального співвідношення витрат на одиницю добутої вуглеводневої сировини. Отже, зусилля для вивчення втомної довговічності елементів бурильної колони є актуальними.

Аналіз змісту дисертації, повнота викладу в опублікованих працях

Дисертація складається з анотації, вступу, 4-х розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи становить 154 с. Обсяг основного тексту 113 с.

Анотація роботи відображає реферативні відомості щодо проведених досліджень та список публікацій здобувача, де викладено основні результати, що лягли в основу дисертації.

У вступі обґрунтовано вибір теми, поставлено мету і завдання дослідження, обрано об'єкт, предмет і методи дослідження, викладено наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, зазначено особистий внесок здобувача, апробацію матеріалів дисертації, її структуру та обсяг.

У *першому розділі* наведено огляд причин виникнення, типових форм та місця утворення дефектів, які зумовлюють відмови елементів бурильних труб. Зазначено, що одним із шляхів запобігання аварійним ситуаціям із ними є оцінка напружено-деформованого стану та подальше прогнозування втомної довговічності. Таким чином, у цьому ж розділі, проведено критичний аналіз існуючих наукових доробок за зазначеною вище проблематикою, окреслено спектр завдань, що вимагають додаткових досліджень.

Другий розділ дисертації відображає розроблену дисертанткою Рачкевич І.О. конструкцію лабораторного обладнання для експериментального дослідження напружено-деформованого стану моделей бурильних колон у викривлених свердловинах, Описано проведення лабораторних досліджень і оброблення їх результатів, з метою експериментальної перевірки теоретичних мето-

дів, які стосуються розрахунку напружень і деформацій, що виникають у бурильних трубах під час їх експлуатації.

У *третьому розділі* представлено аналітичні методи дослідження напружено-деформованого стану бурильних труб у викривлених ділянках свердловин, а також на інтервалах із кавернами й жолобами. Зокрема використано новітні методи розрахунків, які базуються на тривимірному моделюванні об'єкта дослідження. Також, здійснено аналіз стійкості пакету пружних оболонок пристрою для керування траєкторією похило-напрямлених свердловин, що дозволяє налаштувати його більш точніше відповідно до практичних потреб.

Четвертий розділ містить інформацію щодо прогнозування втомної довговічності елементів бурильних труб за умови, що вони піддаються впливу осьової сили, згинального та крутного моментів. До того ж вважається, що причиною руйнування слугують поверхневі напівеліптичні тріщини, що поширюються в місці зміни товщини стінки бурильної труби.

Завершується основна частина роботи *загальними висновками*.

У *додатках* наведено інформацію щодо впровадження результатів дисертаційного дослідження у виробництво.

Загалом, зміст роботи належним чином відображає її мету, основні завдання та отримані результати, які носять прикладний характер.

Основні положення дисертації викладені у 8 наукових працях, серед яких 6 статей у наукових журналах (1 у виданні, що входить до наукометричної бази «Scopus»; 4 у фахових виданнях України, з яких 2 входить до наукометричної бази «Index Copernicus»; 1 у закордонному виданні), результати досліджень апробовано на 2 міжнародних конференціях. Отже, основні результати роботи достатньо відображені в опублікованих працях.

Основні результати роботи, їх наукова новизна

Серед отриманих в дисертації результатів, як науково нових, слід зазначити наступні:

- вперше розроблено метод аналізу напружено-деформованого стану бурильних труб, враховуючи їх замкові різьбові з'єднання та фізико-механічні властивості порід, з якими вони взаємодіють під час знаходження у небезпечних інтервалах свердловин;
- розвинуто метод прогнозування втомної довговічності бурильних труб шляхом використання еквівалентного коефіцієнту інтенсивності напружень, що враховує деформації нормального відриву та поперечного зсуву берегів напівеліптичної втомної тріщини, яка зумовлює руйнування;
- вперше враховано вплив зовнішнього навантаження на орієнтацію перерізу з напівеліптичною втомною тріщиною, що поширюється в околі висадженої частини бурильної труби за прогнозування її втомної довговічності.

Обґрунтованість і вірогідність наукових положень, висновків, рекомендацій

Сформульовані в дисертації наукові положення, висновки та рекомендації

обґрунтовані з використанням як математичного, так і фізичного моделювання предмету дослідження.

Вірогідність результатів забезпечено коректністю постановки задач, виконаних розрахунків і проведеного експерименту, а також впровадженням результатів дисертації у виробництво.

Практична цінність роботи

Низка отриманих у дисертаційній роботі результатів становлять практичну цінність. Зокрема:

- отримано значення параметрів функціональної залежності для розрахунку еквівалентного коефіцієнту інтенсивності напружень, що можна використовувати для прогнозування втомної довговічності елементів бурильних колон під час їх експлуатації;
- запропоновано функціональну залежність критичної осьової сили стиску від кількості шарів навивки пакету пружних оболонок пристрою для керування траєкторією свердловин, використовуючи сучасні методи тривимірного твердотільного моделювання;
- модернізовано лабораторний стенд, що дозволяє досліджувати напружено-деформований стан моделей бурильних колон у довільно викривлених свердловинах і, тим самим, становить альтернативу складним математичним методам розрахунку.

Зауваження до дисертації

У результаті опрацювання дисертаційної роботи виявлено деякі недоробки та подано такі *зауваження*:

- у рукописі дисертації бракує обґрунтування, чому для дослідження вибрано втомні тріщини саме з напівеліптичною формою фронту;
- у процесі оцінки напружено-деформованого стану бурильних труб бажано враховувати також ейлерові сили інерції, що виникають внаслідок їх обертання;
- аналіз деформацій і напружень у бурильних трубах проведено лише у межах небезпечного інтервалу, однак дисертаційна робота виграла б, якби такий розрахунок здійснювали для всієї довжини колони від вибою до гирла;
- у дисертації варто би було чітко зазначити, чому не згадується вплив корозійного середовища під час розроблення методики прогнозування втомної довговічності бурильних труб;
- у тексті дисертації зустрічаються рисунки, надписи на яких виконано шрифтом, що відрізняється від шрифту основного тексту; зустрічаються невдалі звороти й тавтологія.

Вказані зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Загальні висновки

Дисертація здобувача ступеня доктора філософії **Рачкевич Ірини Олександрівни** на тему: «ПРОГНОЗУВАННЯ ВТОМНОЇ ДОВГОВІЧНОСТІ ЕЛЕМЕНТІВ БУРИЛЬНОЇ КОЛОНИ З ВРАХУВАННЯМ СКЛАДНОГО ДЕФОРМОВАНОГО СТАНУ» є завершеною кваліфікаційною науковою працею, у якій вирішено конкретне наукове завдання прогнозування втомної довговічності елементів бурильних колон, що зазнають одночасної дії осьових зусиль, згинальних і крутних моментів, та має важливе значення для інженерії нафтогазової галузі.

Зміст дисертації відповідає положенням освітньо-наукової програми 133 – Галузеве машинобудування.

Загалом, дисертація відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 167 від 6 березня 2019 р. а її автор **Рачкевич Ірина Олександрівна** — присудження їй наукового ступеня *доктора філософії* за спеціальністю 133 – Галузеве машинобудування.

Офіційний опонент,
доктор технічних наук, доцент,
провідний науковий співробітник
відділу теорії металічного стану № 02
Інституту металофізики ім. Г.В. Курдюмова
НАН України

К.Г. Левчук

Підпис К.Г. Левчука свідчує
Учений секретар Інституту металофізики
ім. Г.В. Курдюмова НАН України
к.ф.-м.н.

М.І. Савчук

Відurus несприйшов до спеціалізованої
Вченої ради ДФ 20.052.18 07.06.21

Голова спеціалізованої Вченої ради
ДФ 20.052.18

